

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Розанов М.П.

студент,

Науковий керівник: Пархоменко І.І.

кандидат філософських наук,

Київський університет культури

ВІТРАЖІ ПОДІЛЛЯ ЯК ОБ'ЄКТ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ

Виникнення мистецтва вітражу стало відповіддю на бажання людини не лише прикрасити архітектуру в суспільному просторі, але й під впливом соціально-економічних, ідеологічних і технологічних змін, зберегти у пам'ятках декоративного монументалізму власну історію, самотність та культурну ідентичність. Проте, оскільки з останніми роками процес тотального знищення вітражних композицій набуває все нових обертів, питання їх збереження є особливо актуальним, адже проблематика захисту існуючих зразків, як декоративних, так і тематичних вітражів контекстуально пов'язана із Загальною державною програмою охорони культурної спадщини на період 2012–2022 рр. [1].

Вітраж – це вікно у простір часу, що крізь призму мистецтва інтегрує не лише сюжет, але й концептуальний зміст культурних традицій відповідної епохи. Урбанізація поєднує у собі комплекс різноманітних факторів, невід'ємною частиною якого є міська архітектура, що підкреслюється характерними для відповідного стилю декоративними акцентами, серед яких особливе значення відіграють саме вітражі. Однак, задля чіткого розуміння важливості пам'яток вітражного мистецтва, необхідно не лише володіти інформацією про тематичний зміст, але й розуміти притаманну для них мистецьку цінність.

Для Подільського краю проект збереження зразків вітражних композицій має вкрай злободенний характер, оскільки вже складно

не помітити посилення процесів знищення вітражних композицій, як на регіональному, так і на загальнодержавному рівні. Інтенсивність демонтування та утилізації зразків вітража ХХ ст. пояснюють модернізацією архітектурного середовища та впровадженням у дію Закону «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» [2]. Проте, через брак розуміння букви закону та культурної цінності вітражних композицій, суспільство не лише втрачає пам'ятки вітражного мистецтва, але й знищує власну історію.

Постійній змінності тематики, кольорової гами та психологізму вітража сприяє дух епохи, що неодмінно впливає на процеси становлення мистецьких цінностей у суспільстві, адже вітраж – це не лише контур та колір, але й синтез художніх прийомів і стилістичного спрямування. Жанрова специфіка та філософський аспект мистецько-світоглядних дискурсів становлять невід'ємну частину композиційної складової. Саме тому необхідно визначити та розкрити художні особливості, що на тлі міської архітектури підкреслюють культурне значення вітражних композицій ХХ ст. Концептуальні властивості є характерними рисами історії монументальних та мистецьких об'єктів Подільського краю, відповідно, кожний вітраж виступає важливим елементом на площині декоративного та архітектурного мистецтва.

В українському науковому, культурологічному, філософському та мистецтвознавчому дискурсі наразі відсутні системно-комплексні дослідження наявних на теренах Поділля вітражних композицій та монументальних інсталяцій зі скла. У межах Центральної та Східної України серед останніх подібних наукових напрацювань варто згадати проведені пошуково-дослідницькі роботи у Києві (О. Самойленко) та Харкові (М. Радомський), що розкривають основні способи розвитку вітражництва, його образно-стилістичні та техніко-технологічні особливості в контексті мистецького розвитку [3; 4].

На площині становлення та розквіту монументального мистецтва ХХ ст. тематичні та декоративні вітражі не лише репрезентують матеріальну частину культурної спадщини Подільського краю, але й у відповідності до власних концептуальних особливостей, стають

невід’ємним художнім елементом міської архітектури. Задля досягнення ефективності дослідження, необхідним є проведення повної каталогізації та встановлення атрибутивних ознак усіх наявних вітражів, адже лише завдяки усвідомленню проблеми та докладанню спільних зусиль можливо зберегти українські культурно-мистецькі пам’ятки для наступних поколінь.

Дослідивши синтез монументального, станкового і декоративно-прикладного видів мистецтв із архітектурою, скульптурою та дизайном, складно не помітити, що ті постають у якості абсолютно нових художніх об’єктів [5, с. 135], адже у міському середовищі вітраж, як особливий кольоровий акцент естетичної витонченості інтер’єру, відкриває культурологічну концепцію стилістичних ознак. Оскільки мистецтвознавство розглядає стиль як певний спосіб мислення, відповідно воно свідчить про епосу, або про особу значно більше, аніж сам зміст даного мислення [6, с. 97].

Вітраж є не лише композицією зі скла, але й «душею» архітектури, адже світло, площина та контур – це невичерпна база кожного функціонального об’єкту. Світло, що проходить крізь колір, змінює не тільки атмосферу міського простору, але й стає носієм певної інформації, кодом якої і виступає культурологічна складова конкретної епохи, про що засвідчують притаманні їй атрибутивні ознаки.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 17.02.2011 року № 3038-VI.
2. Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 26, ст. 219) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>
3. Самойленко О. Ю. Вітраж київських митців другої половини ХХ – початку ХХІ століття : типологія, художньо-стильові особливості [Текст]: дис. ... канд. мистецтв.: 17.00.06 // Самойленко Олександра Юріївна ; М-во освіти і науки України, Львів. нац. акад. мистецтв. – Львів, 2018. – 372 с.
4. Радомський М. Т. Вітражне мистецтво Харкова другої половини ХХ – початку ХХІ століття: (генеза, стилістичні трансформації) [Текст]: дис. ... канд. мистецтв.: 17.00.06 // Радомський Микола Тадеушевич. – Х., 2014. – 204 с.

5. Эстетические ценности предметно-пространственной среды [Текст] // [А. В. Иконников, М. С. Каган, В. Р. Пилипенко та ін.]. – Москва: Стройиздат, 1990. – 335 с.

6. Рыков А. В. Постмодернизм как «радикальный консерватизм» [Текст] // А. В. Рыков. – СПб.: Алетейя, 2007. – 376 с.